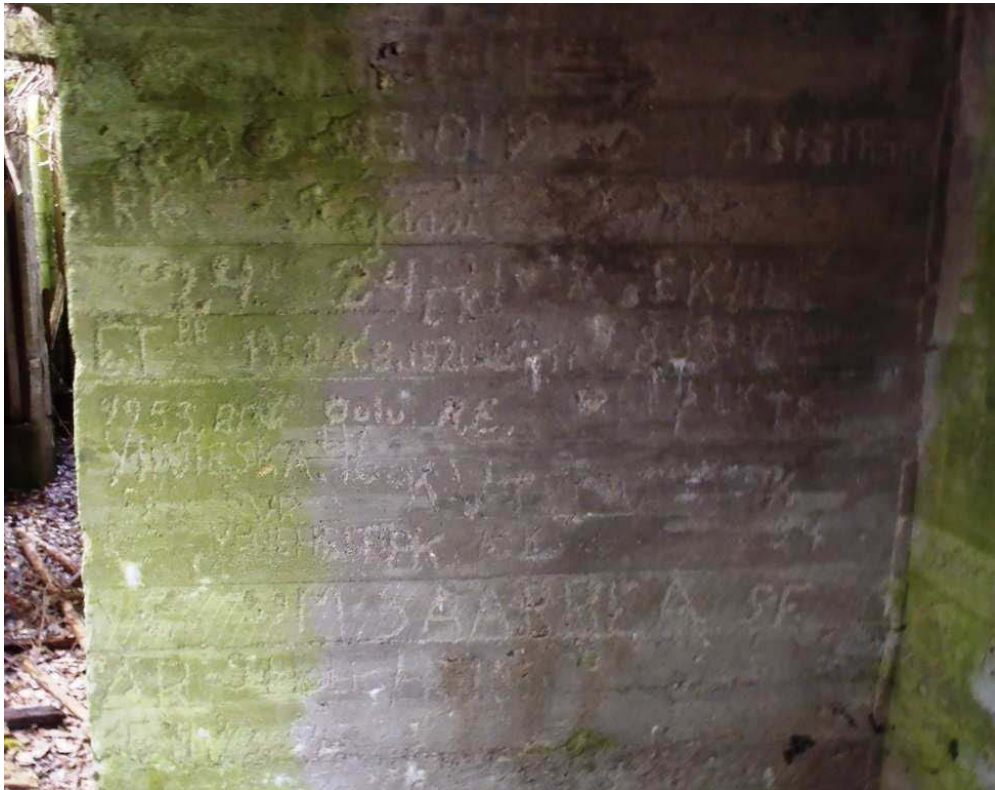

Vesivehmaan lentokenttä kulttuuriperintöinventointi 2013

1 Johdanto

Kesän 2013 aikana Metsähallituksen kulttuuriperintötutkijat kartoittivat Vesivehmaan lentokentän yhteydessä olevien valtion metsätalousmaiden kulttuuriperintökohteet. Inventointi tehtiin Kansalliseen Metsäohjelmaan (KMO) kuuluvien valtion talousmetsien inventointien yhteydessä. Metsätalousmaiden kulttuuriperintöinventointien tarkoituksena on kartoittaa kaikki alueilla sijaitsevat ihmisen tekemät kiinteät rakenteet. Inventoinneissa ei sen sijaan kartoiteta muiden kuin Metsähallituksen omistamia rakennuksia eikä esimerkiksi suullista kulttuuriperintöä. Vesivehmaalla keskityttiin erityisesti lentokentän varhaisvaiheeseen sekä alueella hieman myöhemmin toimineen varuskunnan jäänteisiin. Inventoinnin tekivät arkeologi Ville Laurila ja harjoittelija Mitja Nousiainen. Maastotöihin käytettiin aikaa kaksi päivää, 17.6. ja 22.7.2013.

Maastotyöt aloitettiin kentän katselmuksella jossa paikalla olivat inventoijien lisäksi Vesivehmaan lentopaikan päällikkö Jukka Salokannel, Lahden ilmasilta r.y:n puheenjohtaja Hannu Iivarinen ja hallimestari Matti Kolonen, sekä lähialueen maanomistaja Timo Etu-Sihvola. Kahden viimeksi mainitun kanssa kuljettiin läpi alueelta tunnetut rakenteet jonka jälkeen inventoitiin muu alue kahdestaan. Taustamateriaalina oli käytössä Keski-Suomen Ilmailumuseon ilmailukuvat Vesivehmaan lentokentästä.

Vesivehmaan lentokentän metsätalousalue on kooltaan kokonaisuudessaan noin 150 hehtaaria josta varsinainen avoin kenttäalue on kooltaan noin 50 hehtaaria. Maasto alueella on pääosin mäntyvaltaista hiekkakangasta. Alueella on merkittäviä paikallisia korkeuseroja, kentän ympärillä on useita jyrkkiä kumpuja ja mäkiä sekä myös syviä suppia.

Vesivehmaan lentokentän rakentaminen aloitettiin Talvisodan aikana ja se valmistui käyttökuntoon vuoden 1940 aikana. Jatkosodan aikana kenttä oli pääosin koulutuskäytössä. Sodan jälkeen kentän alueella toimi Ilmatorjuntarykmentti 2:n II patteri vuoteen 1952 saakka. Vuonna 1954 Puolustusvoimat suoritti alueella katselmuksen jossa kartoitettiin mitkä rakenteet myydään ja mitkä säilytetään alueella.¹

Inventoinnin perusteella lentokentän alueen kulttuuriperintökohteet kyettiin kartoittamaan hyvin. Kentän länsipuolella on kahdeksan lentokoneen sirpalesuojan/konekorsun rypäs. Kaksi suojaa lisää, sekä kolmen varastosuojan jäänteet ovat kentän pohjoispuolella ja lisäksi niistä hieman itään, lähellä lentokonehallia on räjähde/polttoainesuojan jäännös. Varuskunnan ampumaradan ampumapaikka sekä maalitaulubunkkeri ovat kentän luoteiskulmassa. Kentän eteläpuolella sijainneesta varuskunta-alueesta ei ole jäljellä käytännössä muuta kuin polkuverkosto. Lisäksi kentän laidoilla on yleisesti erilaisia pienempiä valleja ja raivauskasoja. Ne ovat kuitenkin kohtuullisen pieniä ja kevytrakenteisia. Lisäksi osa näistä on selkeästi moderneja. Kyseisiä kohteita ei luettu mukaan kulttuuriperintökohteiksi.

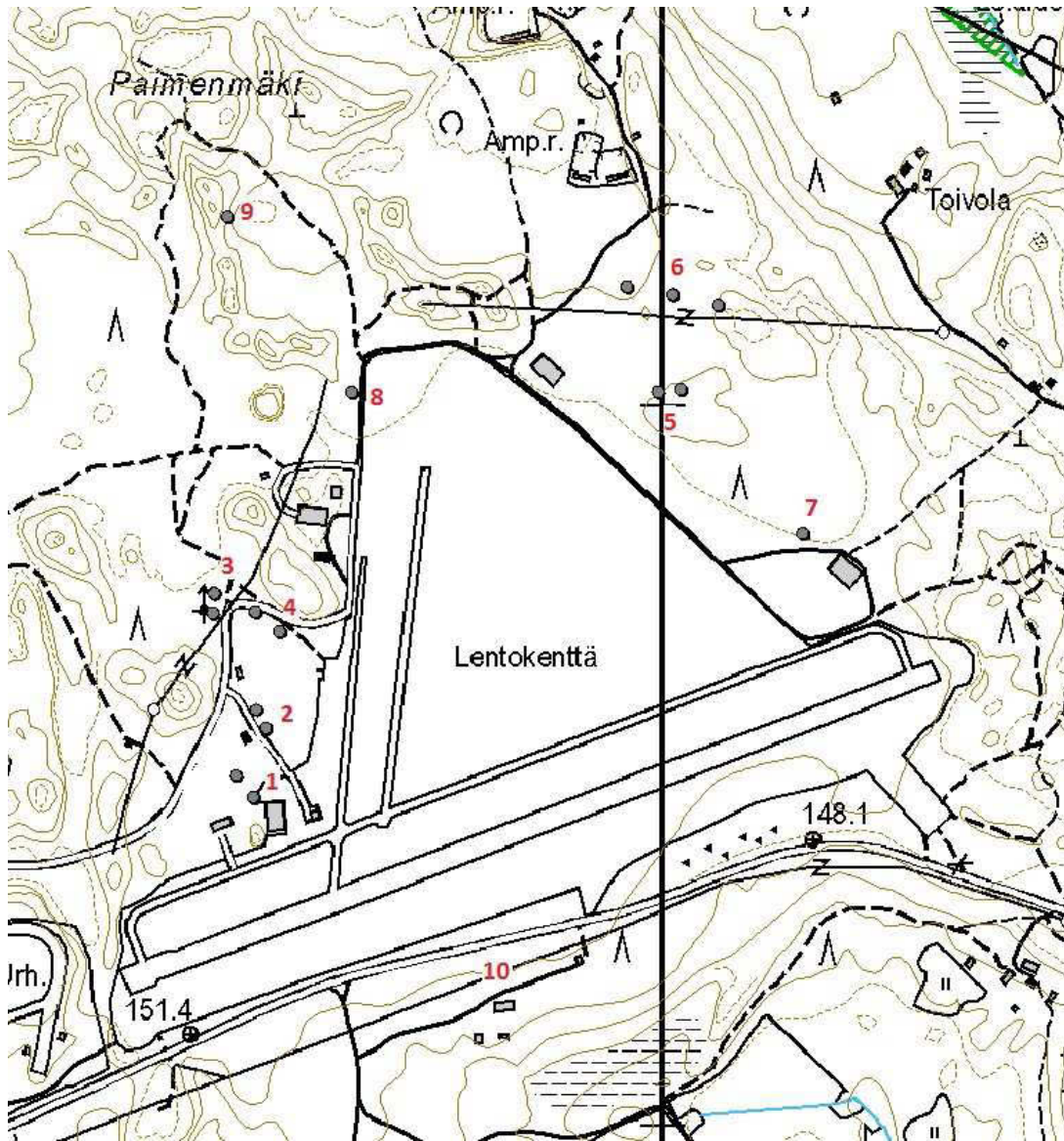
¹ Keski-Suomen ilmailumuseo, Vesivehmaa-kansio. Ampumaradalla oleva Ilmatorjuntarykmentti 2:n muistomerkki.

Kartta 1. Vesivehmaan lentokentän sijainti. Mittakaava 1:200 000. © Metsähallitus

Kuva 1. Ilmakuva Vesivehmaan lentokentästä vuonna 1940. Rakennusvaiheessa olevat sirpalesuojat ja varastorakenteet erottuvat vaaleina pisteinä. © Keski-Suomen ilmailumuseo.

Kartta 2. Vesivehmaan lentokentältä inventoidut kohteet (harmaa pallo). 1-5 viisi lentokonesuojaparia, 6 kolme varastorakennetta, 7 räjähdetarasto, 8 ja 9 ampumaradan betoniset ampumapaikka ja maalitaulubunkkeri, 10 varuskunnan alue (ei kohteita). Mittakaava 1:10 000. © Metsähallitus

2 Tarkastetut kohteet ja tulkinta

Vesivehmaan lentokentän alueelta inventoitiin 16 kohdetta. Kymmenen näistä oli lentokoneen sirpalesuojia/konekorsuja. Neljä kohdetta oli lentokentän toimintaan liittyviä varistorakenteita. Kaksi viimeistä olivat betoniset ampumaradan ampumapaikka sekä maalitaulubunkkeri.

Lentokoneiden sirpalesuojat olivat noin 20m halkaisijaltaan olevia suunnilleen puoliympyrän muotoisia maavalleja, korkeudeltaan noin 3m. Suojan perällä on yleensä pieni syvennys koneen pyrstöosaa varten. Osassa suojista oli lisäksi takaosassa lisää epäselviä maarakenteita ja ne olivat hieman pidempiä kuin muut. Kahdeksan sirpalesuojaa (sekä lisäksi yksi museokäytössä oleva katettu suoja) sijaitsevat teiden varsilla kentän länsiosassa. Kaksi suojaa sijaitsee kentän pohjoispuolella maastossa yhä erottuvan joskin metsittyneen rullaustien päässä. Suojien vallit ovat helposti maastossa erottuvia mutta osa niistä on vaurioitunut pintapuolisesti metsätaloustöissä. Lisäksi muutamat länsiosan suojista ovat kärsineet teiden laajentamisesta, etenkin lähinnä tietä oleva suoja jonka vallista puuttuu merkittävän kokoinen palanen.

Varistorakenteet ovat hieman lentokoneen sirpalesuojaa muistuttavia ja vastaavan kokoisia epämääräisempiä maavalleja, mutta näissä sisäpuoli on merkittävästi maanpinnan alapuolella joten niihin ei voi rullata lentokonetta sisään. Lisäksi osa seinistä on tehty kylmämuuratusta kiviaitamaisesta rakenteesta. Rakenteet sijaitsevat tiheässä pusikossa joten niiden muodosta on vaikea saada tarkkaa kuvaa. Räjähdeainevarasto on myös vastaavan kokoinen ja tyyppinen rakenne mutta siinä on erittäin syvä suppamainen syvennys keskellä. Tämä on paikallisten mukaan tehty suuntaamaan rakenteessa sattuvan räjähdyskiven paineaalto ylöspäin eikä sivuille. Rakenteen vieressä on myös jonkilainen betoninen jalusta, mitoiltaan noin 1m x 1m x 1m.

Taulubunkkeri ja ampumapaikka ovat molemmat noin 20m pitkiä betonista valettuja rakennelmia. Ampumapaikka on kiinteä noin 2m korkea betoninen valli. Taulubunkkeri taas on sisältä avoin noin 2,5m korkea ja 2m leveä osaksi katoton tunnelimainen rakenne jonka sisällä on runsaasti eri aikaisia kaiverruksia.

Lisäksi tarkistettiin lentokentän eteläpuolella sijainnut varuskunta-alue. Varuskunnasta on jäljellä enää pieni polkujen ja kärryteiden verkosto. Lähes kaikki rakennukset on purettu eikä niistä ole jäljellä edes perustoja. Ainoastaan yhdessä kohdassa polun laidalla havaittiin hieman matalaa kiviaitamaista rakennelmaa jota ei kuitenkaan merkitty omaksi kohteekseen. Muutamia yksittäisiä rakennuksia on alueella yhä pystyssä ja ne ovat vielä käytössä

Kohteista lentokoneiden sirpalesuojat ja varistorakenteet liittyvät itse lentokentän rakennusaikaan ja vuoden 1940 ilmakuvan perusteella ne ovat olleet paikallaan jo tuolloin. Kohteet siis liittyvät lentokentän varhaisvaiheeseen ja ne ovat olleet käytössä myös jatkosodan aikana. Ampumaradan kohteet on sen sijaan rakennettu hieman myöhemmin, luultavasti vuosina 1945–1952 jolloin alueella toimi varuskuntana ilmatorjuntarykmentti 2:n II patteristo.

3 Valokuvat

Kuva 2. Nähtävyyden kohteeksi raivattu lentokoneen sirpalesuoja. © Metsähallitus

Kuva 3. Osittain tien alle jäänyt lentokoneen sirpalesuoja. © Metsähallitus

Kuva 4. Lentokoneen sirpalesuoja. © Metsähallitus

Kuva 5. Varastorakenteen kivivallia. © Metsähallitus

Kuva 6. Räjähdyksinevaraston suppamainen syvennys. © Metsähallitus

Kuva 7. Kivirakenne vanhalla varuskunta-alueella. © Metsähallitus

Kuva 8. Betoninen ampumaradan valli kentän laidassa. © Metsähallitus

Kuva 9. Betoninen ampumataulubunkkeri. © Metsähallitus